

ústav pro studium
totalitních režimů

SLOVO ŘEDITELE ÚSTAVU

Ve vedení Ústavu dlouhodobě usilujeme o zvyšování jeho vědecké úrovně a konkurenceschopnosti ve srovnání s ostatními obdobnými výzkumnými pracovišti. I proto jsme přistoupili k mezinárodnímu hodnocení výzkumné a odborné činnosti ÚSTR za roky 2008–2018, a to na základě standardů používaných při hodnocení v rámci Akademie věd ČR. Jednalo se o organizačně mimořádně náročný proces, který zaměstnával pracovníky Ústavu po druhou polovinu roku 2018 a téměř celý rok 2019. Jsem velmi rád, že se v rámci hodnocení prokázalo, že se Ústav za poslední roky etabloval jako významná instituce zabývající se obdobím nacistické okupace a komunistické diktatury a obhájil tak své místo v rámci odborné komunity. Úspěchy, kterých bylo v Ústavu dosaženo, jsou výsledkem profesionální práce a intenzivního nasazení badatelů, a především jejich kritického a odpovědného přístupu k vlastní práci. Jsem přesvědčen, že dosažená badatelská úroveň a profesionální přístup všech pracovišť poskytují stabilní základ pro další rozvoj výzkumu na půdě Ústavu pro studium totalitních režimů.

Mgr. Zdeněk Hazdra, Ph.D.

SLOVO PŘEDSEDY KOORDINAČNÍ RADY

Cílem Hodnocení výzkumné a odborné činnosti Ústavu bylo získat informace jak pro jeho vedení, tak pro vedoucí jednotlivých výzkumných oddělení Odboru výzkumu a vzdělávání i samotné badatele. Z hlediska vedení Ústavu jsme díky profesionální práci členů Oborového panelu pro I. fázi a Oborové komise pro II. fázi hodnocení získali podněty pro další směřování Ústavu a zkvalitňování jeho strategického řízení výzkumné a odborné činnosti. Obdrželi jsme také informace o tom, jak si Ústav stojí se svou činností v rámci české i mezinárodní odborné komunity. Významným aspektem hodnocení bylo zprostředkování nezávislé zpětné vazby pro fungování jednotlivých oddělení a především výstupů jednotlivých badatelů.

Principy Hodnocení výzkumné a odborné činnosti jsme převzali z AV ČR a přizpůsobili jsme je podmínkám Ústavu. Rád bych poděkoval předsedkyni Akademie věd, prof. RNDr. Evě Zažímalové, CSc., která nám byla velmi nápomocna s implementací principů hodnocení a poskytla nám užitečné rady. Přes důkladnou přípravu, na níž se kromě vedení Ústavu podíleli členové Rady Ústavu, Vědecké rady Ústavu, jednotliví badatelé i zaměstnanci Kanceláře Ústavu, byla organizace hodnocení a koordinace celého průběhu mimořádně náročná. Přesto se nám podařilo profesionálně obsadit jak Oborový panel, tak Oborovou komisi a zorganizovat dohromady pět jejich setkání. Členové Oborového panelu v rámci I. fáze hodnocení shromáždili více než 90 zahraničních hodnotitelů a hodnotitelů, kteří se odborně zabývají českými a československými dějinami 20. století, a nepřímou se tím potvrdilo, že zájem o témata Ústavu dalece přesahuje českou odbornou komunitu.

Za Koordinační radu chci také poděkovat za intenzivní spolupráci s Vědeckou radou. Ta činila všechna klíčová rozhodnutí a má na přípravě, průběhu i uzavření evaluace výrazný podíl. Vědecká rada tak sehrála klíčovou roli garanta odborné úrovně Ústavu.

Mgr. Ondřej Matějka

HODNOCENÍ VÝZKUMNÉ A ODBORNÉ ČINNOSTI

Jedním z důležitých úkolů Ústavu je postupně zvyšovat kvalitu výzkumné a odborné činnosti. Rada Ústavu pro studium totalitních režimů se proto deset let od jeho založení rozhodla přikročit k evaluaci jeho výzkumné činnosti. Vycházela přitom z toho, že dle zákona č. 181/2007 Sb. má Ústav zkoumat a nestranně hodnotit dobu nesvobody a období komunistické totalitní moci. Zároveň je od roku 2014 zapsán v seznamu výzkumných organizací Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Jedním ze způsobů, jak podpořit trvale rostoucí kvalitu výzkumné a odborné činnosti Ústavu a tím pomoci naplnění jeho zákonného poslání, je zajistit její nezávislé hodnocení.

Cílem tohoto hodnocení bylo definovat referenční rámec odborné činnosti Ústavu, a to pro současnost i pro budoucnost, a tím také vymezit jeho identitu jakožto výzkumné instituce. Ústav se má ve svých snahách o reflexi české zkušenosti s diktaturou opírat o špičkový vědecký výzkum, který je konkurenceschopný v národním i mezinárodním měřítku.

METODOLOGIE HODNOCENÍ

Jako nejvhodnější byl vybrán model evaluace, který v letech 2015 a 2016 provedla Akademie věd ČR. Ten sice nelze – vzhledem k částečně odlišným podmínkám – beze zbytku kopírovat, nicméně je možné převzít jeho základní principy. Hlavní výhodou tohoto přístupu je, že z hodnocení vzešly údaje porovnatelné s údaji historických ústavů Akademie věd. Díky tomu si mohlo vedení vytvořit jasný obraz o úrovni ÚSTR na poli zkoumání historie.

Nezanedbatelnou výhodou převzetí modelu evaluace bylo také to, že je vyzkoušený, a tudíž zvládnutelný, že lze čerpat z množství zkušeností a také navázat na respekt, který tato evaluace u domácí i zahraniční odborné veřejnosti má. Základní principy evaluace provedené Akademií věd ČR jsou veřejně dostupné a s jejich využitím vyslovilo vedení Akademie věd ČR souhlas.

V ČEM SE EVALUACE ÚSTR ODCHÝLOVALA OD HODNOCENÍ PROVEDENÉHO AKADEMIÍ VĚD ČR:

1. Hodnocení ÚSTR zahrnovalo desetileté, nikoli pětileté období. Je však smysluplné, aby další evaluace proběhla po pěti letech. Kratší interval umožňuje lépe sledovat dopady konkrétních opatření na kvalitu vědeckých výstupů a díky tomu bude možné rychleji zavádět a rozvíjet ta opatření, která se z hlediska růstu odborné kvality ukážou jako úspěšná.

2. Pracovalo se odlišně s konceptem „vědeckého týmu“. V realitě ÚSTR je pouze menší část vědeckých pracovníků zapojena do skutečných týmů v tom smyslu, že určitá skupina badatelů přispívá ke společnému odbornému výsledku. Velká část jich pracuje, jak je u historiků obvyklé, samostatně. Hodnocené výstupy se tedy předkládaly za tým pouze v případě, kdy skutečně výstup vznikl na základě spolupráce více badatelek a badatelů. U pracovníků působících samostatně (kterých je většina) byly předkládány výsledky za ně samotné.

3. Z hlediska porovnatelnosti evaluace provedené v Ústavu a v historických ústavech Akademie věd ČR je důležité, že v prvním kole hodnocení, kdy se hodnotily jednotlivé výsledky, vznikl porovnatelný profil výsledků za ÚSTR jako celek. Dále vznikly výsledky jednotlivých oddělení, respektive menších týmů a posléze jednotlivých pracovníků ÚSTR.

4. Z kombinace důvodů obsažených v bodech 1 a 2 plyne, že jsme do hodnocení zařadili rovněž ty pracovníky, kteří v ÚSTR už nepracují, ale působili v něm alespoň jeden rok. Výsledek evaluace celého ÚSTR za dlouhé období by totiž bez zahrnutí jejich výsledků byl zkreslující.

5. Z bodů 1 a 2 rovněž vyplývá, že ve dvou ohledech byl upraven klíč pro výběr výsledků předkládaných k hodnocení. Počet výsledků předložených za jednotlivé pracovníky k hodnocení vycházel z kombinace výše jejich pracovního úvazku a délky působení v ÚSTR.

6. Na rozdíl od hodnocení provedeného Akademií věd ČR byly do hodnocení ÚSTR zahrnuty také výstupy vzdělávací činnosti, jako například metodiky pro učitele, vzdělávací aplikace či další vzdělávací materiály. Ty byly posuzovány z hlediska odborné didaktiky a pedagogiky, a proto byl v panelu i Oborové komisi vždy zastoupen odborník na tuto oblast.

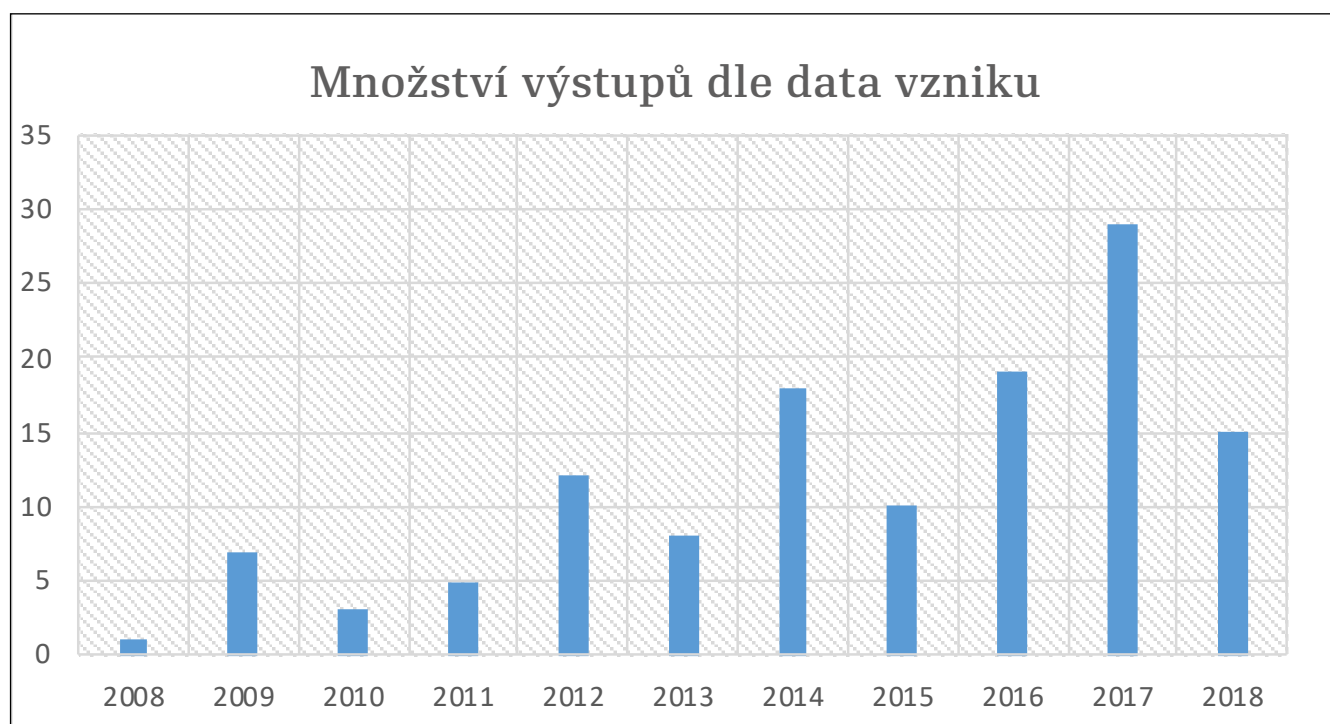
ORGANIZACE HODNOCENÍ

Řízením příprav hodnocení a koordinací celého procesu byla pověřena Kancelář Ústavu. Dohled nad průběhem zajišťovala Koordinační rada vedená jejím předsedou Mgr. Ondřejem Matějkou, jejími členy byli dále dva zástupci Vědecké rady Ústavu, prof. Dr. Libora Oates-Indruchová a prof. Dr. Pavel Kolář. Hodnocení bylo rozděleno do dvou fází, v rámci I. fáze proběhlo hodnocení odborných výstupů jednotlivých badatelek a badatelů či týmů. V II. fázi se posuzovalo řízení, viditelnost a životaschopnost Ústavu jako celku. Podklady pro hodnocení byly vkládány do on-line systému, který byl pro potřeby hodnocení naprogramován interním programátorem Ústavu. Období pro vkládání výstupů v rámci I. fáze bylo stanoveno na dobu mezi únorem a červencem 2018, následovala kontrola výstupů a všech potřebných údajů. Pro II. fázi hodnocení se data sbírala v období od února do dubna 2019.

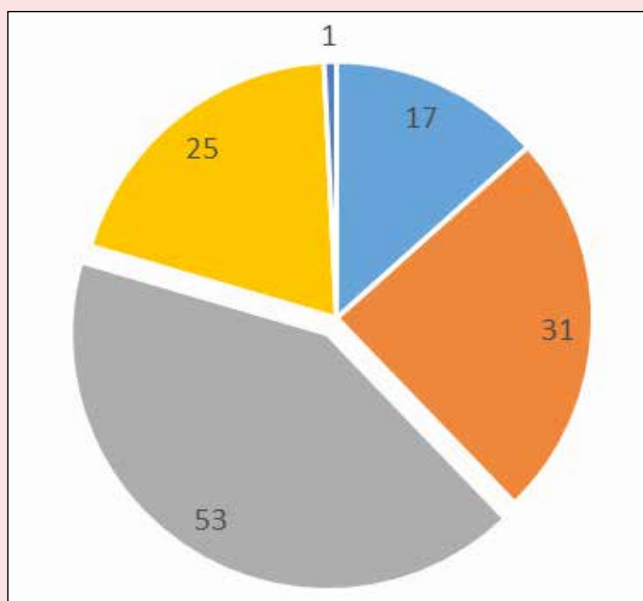
Pro hodnocení v rámci I. fáze jmenovala Vědecká rada panel složený z pěti renomovaných zahraničních odbornic a odborníků, z většiny znalých českého jazyka. Panel ve složení

Dr. Sirkka Ahonen, Dr. Christiane Brenner, Dr. Benjamin Frommer (předseda), Dr. Jens Gieseke a Dr. Piotr Majewski koordinoval mezinárodní peer-review hodnocení celkem 127 výstupů za prvních deset let činnosti Ústavu. I. fáze hodnocení probíhala v rámci uzavřeného on-line systému od listopadu 2018 a byla dokončena v dubnu 2019 vypracováním závěrečné zprávy. Ke každému výsledku celkem 93 hodnotitelů ze 14 zemí přiřadilo známku na stupnici 1-5 a také slovní hodnocení daného výstupu. Hodnoceno bylo 69 článků a kapitol v odborných knihách, 47 odborných monografií a 11 výukových aplikací. Výstupy předložené do I. fáze hodnocení představují přibližně čtvrtinu odborné produkce Ústavu za posuzované období.

Z hodnocených výstupů byl 17 výstupům (13 %) přidělen kvalitativní stupeň 1, 31 výstupům stupeň 2 (24 %), 53 výstupům stupeň 3 (42 %), 25 výstupům stupeň 4 (20 %) a 1 výstupu stupeň 5 (1 %). Výsledky jednotlivých výstupů se následně staly spolu se závěrečnou zprávou jedním z podkladů pro II. fázi hodnocení.

KRITÉRIA HODNOCENÍ PRO I. FÁZI

- **Známka 1** - kvalita odpovídající světové úrovni ve smyslu originality, významu a nároků
- **Známka 2** - kvalita, která je mezinárodně excelentní ve smyslu originality, významu a nároků, ale která nedosahuje nejvyšších standardů excelence
- **Známka 3** - kvalita, která odpovídá mezinárodní úrovni ve smyslu originality, významu a nároků
- **Známka 4** - kvalita, která odpovídá národní úrovni ve smyslu originality, významu a nároků
- **Známka 5** - kvalita, která nedosahuje národně uznávaného standardu, nebo práce, jež se míjejí s definicí výzkumu pro účely tohoto posuzování

II. fáze hodnocení byla zahájena v dubnu 2019 a v jejím rámci měla mezinárodní oborová komise za úkol vypracovat celkové hodnocení výzkumné a odborné činnosti Ústavu. Komise ve složení prof. Martin Schulze Wessel (předseda), prof. Jaroslav Miller (místopředseda), doc. Viliam Kratochvíl, Dr. Piotr Majewski, Dr. Adéla Gjuričová, Dr. Aviezer Tucker, Dr. Jörg Skriebeleit se sešla na dvou zasedáních, a sice 24. dubna 2019 a 29. května 2019. V mezidobí mezi oběma zasedáními ovšem došlo k tomu, že A. Tucker zaslal svůj návrh závěrečné zprávy kromě kolegů z komise také managementu Ústavu a jednomu členovi Rady ÚSTR. Tím byla narušena věrohodnost procesu hodnocení, protože ti, kdo měli být hodnoceni, získali přístup k interním informacím z hodnocení, čímž

mohl být celý proces nežádoucím způsobem ovlivněn. Na druhém zasedání komise vyvolala tato situace konflikt mezi A. Tuckerem a ostatními členy komise. Předseda komise se posléze, v souladu s principy hodnocení, obrátil na Koordinační radu pro hodnocení s otázkou, jak spornou záležitost vyřešit. Koordinační rada se po úvaze v zájmu zachování věrohodnosti II. fáze hodnocení rozhodla navrhnout Vědecké radě odvolání celé komise a jmenování nové Oborové komise. Vědecká rada 27. června 2019 hlasováním jednomyslně rozhodla o odvolání komise. Konflikt v komisi se stal do jisté míry veřejný tím, že A. Tucker publikoval svou verzi zprávy a další komentáře, vůči čemuž se ohradili ostatní členové komise vlastním stanoviskem. Po odvolání původní komise Koordinační rada oslovila nové členy, kteří byli posléze 6. září 2019 jmenováni po hlasování Vědecké rady. Nová komise ve složení prof. Padraic Kenney (předseda), Dr. Adam Hudek (místopředseda), prof. Thomas Lindenberger, Dr. hab. Anna Ziębińska-Witek, Dr. Machteld Venken, Dr. Michal Kopeček a Dr. Sirkka Ahonen se sešla na jednání 20. listopadu 2019.

Před zahájením II. fáze hodnocení byli jednotliví členové podrobně seznámeni s pravidly hodnocení. Úkolem komise pro II. fázi bylo zhodnotit čtyři výzkumná oddělení Odboru výzkumu a vzdělávání a celkově odbornou činnost Ústavu. Ke zhodnocení dostali členové komise podrobnou dokumentaci před prezenční návštěvou posuzovaného pracoviště a také měli možnost vyžádat si dodatečně další materiály. Oborová komise této možnosti využila a dodatečně poslala prostřednictvím svého předsedy doplňující dotazy. Hlavními kritérii hodnocení v rámci II. fáze byla kvalita výsledků, společenská relevance, vzdělávací činnost a postavení Ústavu v mezinárodním i národním kontextu. Dalšími kritérii, podle nichž měla Oborová komise posuzovat jak jednotlivá oddělení, tak Ústav jako celek, byla vitalita, udržitelnost a perspektiva dalšího směřování, ale také grantová aktivita a manažerské řízení.

Výsledek svého hodnocení odevzdala Oborová komise v podobě závěrečné zprávy 13. ledna 2020. Následně s ní byli seznámeni ředitel Ústavu, ředitelka Odboru výzkumu a vzdělávání a jednotliví vedoucí oddělení, kteří měli možnost předložit do 14. února 2020 své námítky. Ty následně posoudila Koordinační rada, která většinu námitek shledala jako opodstatněných a požádala Oborovou komisi o případné přehodnocení závěrečné zprávy. Komise v některých ohledech svou zprávu přehodnotila a prostřednictvím svého předsedy předala 24. února 2020 finální podobu závěrečné zprávy, jež je v originálním znění dostupná na stránkách Ústavu. K závěrečným zprávám z I. i II. fáze je také na stránkách Ústavu uveřejněno stanovisko vedoucích oddělení a ředitele Ústavu.

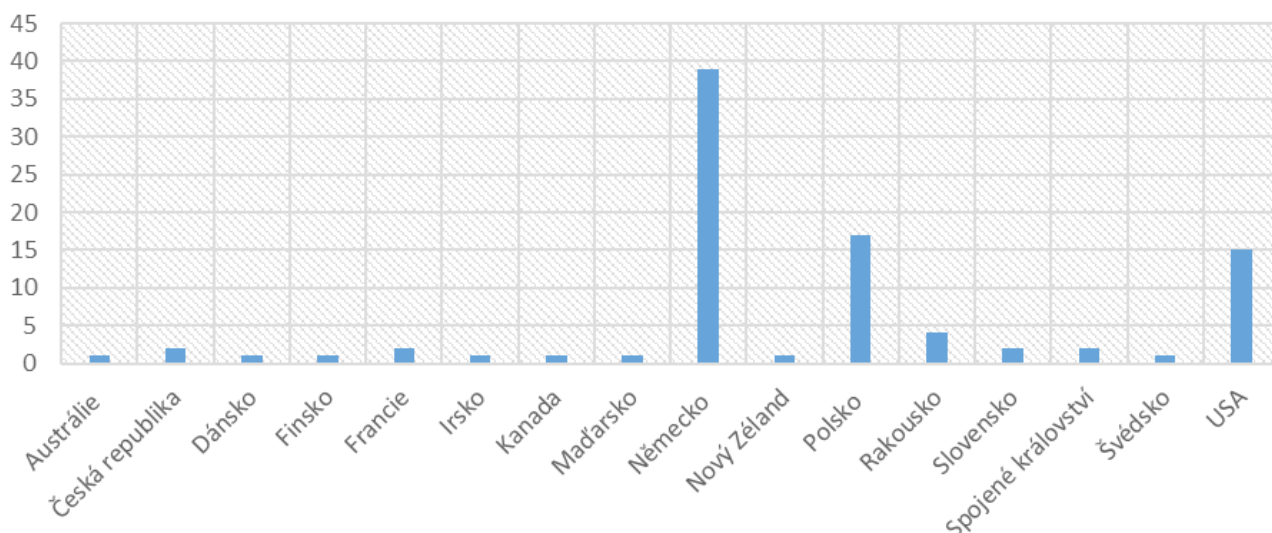
V souladu s pravidly hodnocení se pro zajištění transparentnosti a férovosti zúčastnili práce Oborového panelu a Oborové komise jako pozorovatelé zástupci zadavatele. Ředitelem Ústavu byli jmenováni dva pozorovatelé, kteří se účastnili všech jednání komisí i prezenčních návštěv pracovišť, ale nezasahovali do formulace závěrů II. fáze hodnocení. Mohli se vyjadřovat pouze k organizačním záležitostem a k dodržování pravidel. Chyběli pouze na závěrečném jednání, na němž byly formulovány závěry hodnocení. Nezasahovali do průběhu hodnocení, odpovídali na dotazy členů komise a byli oprávněni před-

sedovi komise a Koordinační radě předkládat námítky k průběhu hodnocení.

KRITÉRIA HODNOCENÍ PRO II. FÁZI

- Kvalita výsledků a podíl pracoviště na jejich získání (na základě hodnocení výstupů v I. fázi a popisu významu výsledků jejich předkladatelů).
- Společenská (sociální, ekonomická a kulturní) relevance, vzdělávací činnost, popularizační a vydavatelská činnost, služby výzkumu (knihovny, databáze, sbírky, správa infrastruktur atd.).
- Zapojení studentů do výzkumu.
- Postavení v mezinárodním i národním kontextu, vědecká reputace a viditelnost v mezinárodním měřítku, schopnost přitáhnout zahraniční výzkumné pracovníky, postavení v národním kontextu (srovnání s jinými podobně zaměřenými institucemi v ČR).
- Vitalita, udržitelnost a perspektiva, finanční aspekty (struktura zdrojů, srovnání s výstupy, efektivita výzkumu), manažerské řízení (organizační struktura, způsob nabírání pracovníků, kariérní postup), lidské zdroje (věková struktura, kvalifikační struktura, mobilita), grantová a projektová aktivita.
- Strategie a záměry do budoucna.

Státní příslušnost hodnotitelů výstupů

Hodnotící zprávy z I. a II. fáze hodnocení byly 14. května projednány na zasedání Rady Ústavu a 19. května na jednání Vědecké rady Ústavu.

ZÁVĚR

Přes značnou složitost a organizační a časovou náročnost nezávislého mezinárodního Hodnocení výzkumné a odborné činnosti Ústavu se jej podařilo, až na některé komplikace, úspěšně dokončit podle pravidel a téměř dle harmono-

gramu. Celkové náklady na hodnocení dosáhly částky 1,89 milionu korun za necelé dva roky trvání. Shromážděné výsledky z I. fáze byly poskytnuty jednotlivým badatelkám a badatelům a ti díky tomu získali inspirativní zpětnou vazbu pro svoji další odbornou činnost. Především výsledky II. fáze slouží vedení Ústavu ve spolupráci s Vědeckou radou a Radou Ústavu, jež na jejich základě učiní žádoucí organizační změny a manažerská rozhodnutí, která povedou k dalšímu zkvalitňování jeho odborné činnosti.